

Тршић-вредло српске културе

Бранко Митрић⁵³

Сажетак: Оно што је, одавно, Истраживачка станица „Петница“, код Ваљева, за природне науке то је, у међувремену, постао Научно-образовни центар „Вук Караџић“ за хуманистичке науке. Смештено у Вуковом Тршићу, место је свакодневних научних скупова који окупљају студенте, ђаке, научнике, истраживаче и уметнике не само из Републике Српске него и са свих меридијана.

Мало место на географској карти, село Тршић, стасало је у важан научно-наставни центар за студенте и ђаке, али и за најумније наше људе из друштвених наука, културне ствароце и прегаоце. Овдашње установе образовања и културе, настале последњих година, начиниле су Тршић истинским вредлом српске културне баштине. У овом раду указујемо на важност бриге о српском језику, реформи образовања и значају, с тим у вези, установа у Вуковом родном селу и крају. Древно градитељство, природни амбијент Вуковог родног села, разрађујемо из уметничког и психолошког угла, указујући да се српској култури дивио и славни Немац Гете. Бавимо се културним везама Србије и Републике Српске и Србије и Републике Српске, заједно са нашим расејањем. Истичемо феномен српског генијалног писма ћирилице. Наводимо пример везе образовања и духовности од чињенице да је Вук Караџић прву писменост стекао у Манастиру Тронеша до очувања обичаја спремања “ратарских свећа”.

Више часова српског језика

Тршић, надамак Лознице, у Јадру, у Србији, родно село Вука Стефановића Караџића (1787-1864), реформатора српског језика и културе, творца генијалног писма ћирилице, сакупљача националног блага, од народних изрека и загонетки до приповедака и епских песама, одавно није познато само по том знаменитом Србину, који је задужио не само нашу, већ и европску у светску баштину, већ и као одлична наставна база за готово све друштвене науке.

Слика 1: Научно – образовни центар „Вук Караџић“

⁵³ branko_billy@hotmail.com

Подизањем Научно-образовног центра „Вук Караџић“ у средишту Вуковог Тршића, крај Вукове спомен школе и Вукове библиотеке недалеко од саборишта, држава Србија је, са градом Лозница, учинила да ово место буде за друштвене, хуманистичке науке већ неколико година, оно што је Петница код Ваљева, за природне науке. Скоро свакодневно у тој установи одржавају се научни скупови, саветовања, конгреси, такмичења, разговори и договори из области свих друштвених наука.

Природно, највише пажње посвећује се очувању српског језика и културе. Учесници скупова су ученици, студенти, наставници, учитељи, универзитетски професори, академици.

У Тршићу су се окупили и учесници Прве интеркатедарске србистичке конференције, каква никад и нигде није одржана до сада, где су недавно усвојене једногласно две декларације: Декларација о статусу српског језика на несрбистичким катедрама и ненаставничким факултетима и Декларација о неопходности повећања броја часова у основној и средњој школи.

Слика 2: Прва интеркатедарска србистичка

Већ сама чињеница како је приметио, професор др Бошко Сувајџић, управник Катредре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима на Филолошком факултету у Београду и председник Управног одбора Вукове задужбине (Зборник радова учесника Прве интеркатедарске србистичке конференције у Тршићу), један од учесника тог импозантног скупа, да су се „у Научно-образовно културном центру у Тршићу на једном месту окупили представници свих србистичких катедара, филолошких и филозофских факултета, учитељских факултета, института и институција на којима се проучавају српски језик и књижевност на свесрпском културном простору и да су усвојени важни закључци улива наду да ће се положај националних дисциплина у образовном процесу побољшати, на ползу целокупног нашег система образовања, као и културних прилика у нашој земљи .

Реформа образовања је дуготрајан и веома осетљив пример -казао је професор Сувајџић (Зборник радова), наглашавајући да је Тршић постао и место где се отворено говори и о исправљању свега онога што утиче лоше на неговање нашег језика и културе. То је најбоље показао „случај“ Десанке Максимовић. То што је Десанка Максимовић постала „случај“, такође је случај за себе. Било би лепо да се поезије Десанке Максимовић, односно места и улоге онога највреднијег што имамо у историји нашег народа, српске књижевности и културе, сетимо и у неким другим приликама, да образовању и култури посветимо више друштвене пажње. Да се усредсредимо на улогу наставника и учитеља, не само српског језика и књижевности у нашем друштву. Да повећамо број часова српског језика и књижевности у настави. То је наш темељ, то је залог наше будућности.

Тршићке поруке и поуке

Овакве и сличне расправе, излагња, поруке и поуке од значаја за науку наставу и образовање ученика и студената, могу да се чују свакодневно у некој од учионица, радионица, амфитеатара и музеја у Вуковом родном селу. Тршић је место где је, за наставу ученика и студената, на најстручнији начин, опремљен Музеј језика и писма, Музеј Вука и Доситеја, Музеј Вукових сабора, уз калиграфске радионице за прављење најразличитијих народних рукотворина, радионице старих заната, црква брванара, за веронауку и укупну духовност, древне воденице поточаре и Кућа писаца у коју долазе и стварају најпознатији писци из целог света, ширећи најлепше приче о Србима и Србији.

Слике 3 и 4: Мајсторске радионице и научни скуп

Вукова спомен-кућа, подигнута давне 1933. године, на родном огњишту тог једног од најзнаменитијих Срба, који је задужио васцели наш род, место је где се светкује језику и Вуку у част, у чему учествују ђаци и студенти из свих крајева Србије, Републике Српске и расејања, међу којима су редовно, поред осталог, слависти из целог света. Осим амбијента и предмета из времена Вуковог, то је место где могу свакодневно да се чују одличне лекције о Вуку, његовим саборцима, сарадницима и савременицима, српском језику, култури, нашој традицији, обичајима и веровањима, из уста даровитих кустоса на само неколико корака од речице Жеравије на чијем је песку славни Вук исписао прва слова наше науке. Тршић је и место где се одржавају републичка такмичења, сваке године, из српског језика и културе за основце и средњошолце у оквиру традиционалног Ђачког Вуковог сабора, који се организује већ пола века, сваког маја, као саборовање највећих достигнућа младих у култури српског рода.

Слике 5 и 6: Вукова кућа и посјете основаца

Вуков сабор светкује род

Вуков сабор, који се од 1933. године, редовно одржава у Тршићу, највећа је и најстарија културна манифестација код Срба, која траје читаву седмицу у том селу, затим у Лозници, Београду и Манастиру Трноша, код Лознице. Ова културна светковина највишег ранга окупља оно што је најдрагоценије у нашем стваралаштву било, што је, у међувремену створено, и подсећа на великане који су, на разне начине, прославили наш род од Вука Караџића и Николе Тесле, до Иве Андрића, Милоша Црњаског, Исидоре Секулић, Бранка Радичевића, Михаила Пупина, Милутина Миланковића и Јована Цвијића.

Слика 7: Вуков сабор данас

По речима мр Снежане Нешковић Симић, директорке Центра за културу „Вук Караџић“ у Лозници (Монографија ЦК „Вук Караџић“) установе која брине о знаменитом месту Тршић, скоро да нема науке којој се не поклања пажња у Тршићу, осим друштвених наука које су резервисане за нови Научно-образовни центар. Богатство природе краје Жеравије, оближњих шума, делова легендарне планине Гучево, где има на стотине врста лековитог биља, здравог воћа и поврћа, издашњих и чистих извора, учинили су да, у све већем броју, овде долазе разни истраживачи, ђаци, студенти и њихови професори из свих делова Србије, окружења и дијаспоре.

Тршић, веза Србије и Републике Српске са расејањем

Заниљиво је, наравно, много шире да се истражује који је и какав је то простор и амбијент у ком је никао такав културни, научни и ,зашто не рећи национални и државни горостас какав је био

наш Вук Стефановић Караџић - каже дипломирани психолог Весна Мелезовић. -Истраживачи из земље и света, поред осталог, уживају у говору овдашњих људи где најлепше, имам утисак, „жубори“ српски језик, онај језик на ком је настало стваралаштво које је поштовао и свестки горостас као што је био славни Вуков пријатељ, Немац Волфганг Гете (1749-1832).

У Научно-образовно културном центру „Вук Караџић“ у Тршићу доскорашњи министар просвете, науке и технолошког развоја Младен Шарчевић и министарка просвете и културе Републике Српске Наталија Тривић, потписали су Споразум о сарадњи у области образовања, а у циљу испуњавања заједничких циљева Републике Србије и Републике Српске према српској дијаспори. То је само још један пример да је Тршић, све више, постао нека врста културне и образовне престонице, не само Србије, већ за сав српски род ма где живео. У Вуково родно село, већ две деценије, сваког лета долазе учесници „Мобе“, манифестације коју је уприличио епископ шабачки Лаврентије, која окупуља српску омладину из отаџбине и расејања. Они се друже, али и уче

Слика 8: Министар просвете и културе Републике Српске Наталија Тривић, и министар просвете науке и технолошког развоја Републике Србије Младен Шарчевић

српски језик, књижевност, духовност, али и улазе и у тајне наших древних обичаја, навика, веровања, упознају се са старим предметима који су коришћени у домаћинствима, што, поред осталог, редовно чине, између осталих, и студенти и професори Филозофског факултета у Београду.

Уз Тршић и Троноша

У Тршић долазе многе екскурзије ученика, студената и професора, који не бораве само туристички, већ на овдашњим местима у Знаменитом месту, долазе до нових знања и сазнања, која се тичу и језика и културе и других делова нашег богатог народног стваралаштва, рада и труда.

Само неколико километара од Тршића је Манастир Троноша, још једна драгоцену учиница, за младе. Реч је о задужбини Немањића из средњег века, у којој је славни Вук стекао прву писменост од свог првог учитеља архимандрита Стефана Јовановића, кога је Српска православна црква, у јесен 2017. прогласила светим. У оквиру те богомље, која је старија од седам векова, Музеј је раног Вуковог школовања, са поставкама драгоценим и за студенте и за ђаке, али и за све оне који воле Вука и његово велико дело, које је засенило читав свет, не само по генијалној ћирилици код које сваки глас има свој знак, па зато и важи ова Вукова: -Пиши као што говориш! Читај како је написано!

Слика 9: Ратарске свеће на путу за манастир освештаних свећа

Слика 10: Свештенство шабачке епархије поред освештаних свећа

Ћирилица је светиња

Стварањем тако генијалног писма Вук је, између осталог, значајно помогао и да се лакше уче друге науке, међу којима и природне, знајући њихову важност за васкрс нашег рода, ма где живео, и наше отаџбине – каже протођакон, професор др Љубомир Ранковић (Монографија Манастира Троноша), један од најбољих познавалаца Библије, истичићи да се њеном сјајном преводу дивио чувени наш свети владика Николај Велимировић, знаменити духовник, филозоф, књижевник и песник.

У Троноши је вековима сачувана традиција прављења „ратарских свећа“, које мештани из околних села дарују богомољи сваке године на Велики четвртак, високе око метар и по и тешке око 50 килограма, изливане од чистог воска. Према народном веровању, даривање оваквих свећа, што није прекидано ни у време највећих криза, уведено је „да боље роде њиве домаћина у Јадру и Рађевини“. Овај обичај уврштен је у збирку важних нематеријалних вредности у УНЕСКО.

Слика 11: Восак – прилог за израду свећа

Научно-образовни културни центар „Вук Караџић“ у Тршићу је, како каже премијерка Србије, Ана Брнабић, „пун погодак. утолико пре што су капацитети (150 места) стално попуњени, „што је изнад свих очекивања“.

Држава је, како каже премијерка, подржавала и подржаваће ову установу, где млади уче на Вуковом врелу, са врским стручњацима и у прелепом амбијенту села оца наше писмености и културе“.

Према речима директорке Центра Александре Пурић, установу је, до сада, посетило више стотина директора школа из свих делова Србије, што је само наставак низа активности у сарадњи са Министарством просвете и агенцијом „Дест“ у циљу промоције центра и његових капацитета свим школама у Србији.

„Интезивно радимо на промоцији. Капацитети су стално попуњени када је у питању ђачки туризам што је велики помак у претходној години, а то значи да све ово што радимо даје добре резултате“, истакла је директорка Пурић.

Директорима школа представљају се капацитети тог здања као и интерактивне радионице старих заната и други пратећи садржаји предвиђени за ученике током боравка у Центру.

„Тршић је место сусрета писаца, песника, новинара, преводилаца, критичара и есејиста. Да се Вук није родио овде, Тршић би остао само једно у низу села поред Дрине. Као што Његош има свој Ловћен, Бранко Стражилово, тако и Вук има Тршић и Трношу. Увек смо истицали вредност Вуковог рада у области језика, историографије, фолклористике, а то је важно због тога зато што су језик и писмо обележје једне нације. Иво Андрић је рекао да је човек дужан свом завичају, а ми из Вуковог Тршића дужни смо да подсећамо колико је важно сачувати наш језик и ћирилицу“ – поручује са Вуковог огњишта професор Љубинко Ђокић, помоћник градоначелника Лознице, који је, већ скоро две деценије, главни у Вуковом крају за образовање, науку и културу.

Слика 12: Кућа писца

Закључак

Вуков Тршић годишње посети око 150 хиљада људи из Србије, Републике Српске, региона, Европе и света. Међу њима је најмање пола ученика, студената, учитеља, наставника, универзитетских и других професора, уметника, поштовалаца Вуковог дела и стваралаштва, оних који су се ослањали

на његов рад или то сада чине. Само у дане Вуковог сабора, који се одржава редовно треће седмице у септембру, у Тршићу борави више од 20 хиљада људи. Научна предавања, симпозијуми, семинари, конгреси, такмичења, рекреативна настава, радионице и екскурзије, само су неки од садржаја кроз које се овде стичу разна знања и умећа.

Литература

Зборник радова учесника Прве интеркатедарске србистичке конференције у Тршићу јун 2020,
Културни додатак „Вечерње новости“, Београд, септембар 2019.
Монографија Вукових сабора, септембар 2008. године, ЦК „Вук Караџић“ Лозница.
Монографија Града Лозница, јун 2017 Лозница
Монографија Манастира Трноша, „Глас Цркве Шабац“ јул 2017.